

UC Leuven
Limburg

MOVING MINDS

Samen-Spel: een goede relatie met elke kleuter

14 maart 2022
Leuven leerlabo

Caroline.Vancraeyveldt@ucll.be

Overzicht

Het belang van de leerkracht-kindrelatie

Voor alle kinderen

Voor kinderen waarmee je als leerkracht moeilijk
'connecteert'

Stressregulatiemodel van Stuart Shanker

Uitzoomen: preventie in je klas

Inzoomen: Het begint bij jezelf

Situering

KLASSE

<https://www.klasse.be/129471/kwaliteitsvolle-relaties-kleuters-kleuterklas/>

<https://www.grotekansen.be/nl/home/1>

Het belang van de leerkracht-kindrelatie...

... in de (emotionele) ontwikkeling van kinderen

PREVENTIE	MOEITE MET CONNECTIE
Alle kinderen in de klas	Kinderen die 'onzichtbaar' zijn in de klas Kinderen die moeilijk hanteerbaar gedrag stellen

Voor alle kinderen

- Het zit in de kleine momentjes ...
(film: 1min50-3min49: <https://youtu.be/5Ljmr8HVw9s?t=104>)
- Bij het onthaal, gedurende de dag, bij het afscheid, ...

Waarom is de leerkracht-kind relatie belangrijk?

- Veel warmte én weinig conflict in de relatie
- Belangrijk voor het kind
 - afname in stress hormoon (cortisol) van kind én leerkracht
 - Meer groei in taal, geletterdheid, werkgeheugen, socio-emotionele op korte en lange termijn
 - Meest belangrijk voor kwetsbare kinderen

Belangrijk voor de leraar: plezier in het werk!

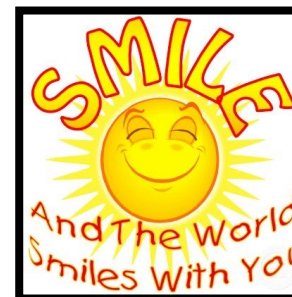
ABC of Love en belang van WEDERKERIGHEID

Aanraken

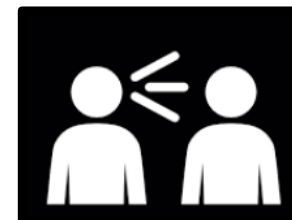

Glimlach

Beurtnemen

Stemgebruik

Fysieke nabijheid

Vreugde delen

Oogcontact

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

UNESCO
Associated
Schools

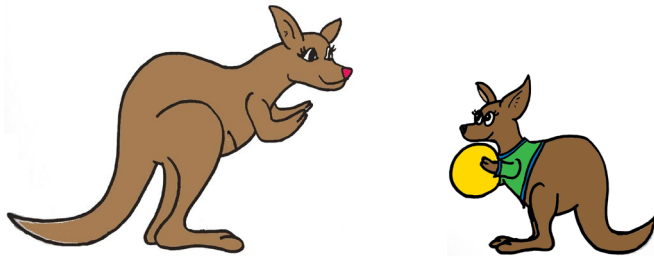
Sensitiviteit

- Rekening houden met emoties
 - Gevoelens benoemen, praten over gevoelens, ...
- Rekening houden met relationele behoeften
 - Nood aan alleen-tijd
 - Nood aan praten over wat hen bezig houdt
 - Samen zoeken naar oplossingen samen in een moeilijke situatie
 - ...

Samen-Spel: Relatie-Spel

©2010, Playing-2-together

Kind neemt de leiding,
leraar volgt

Leraar:

- observeert
- imiteert het spel van het kind
- beschrijft het spel van het kind
- benoemt de gevoelens van het kind
- houdt rekening met de relationele noden van het kind

DON'T-vaardigheden:

- Te veel vragen stellen
- Het kind prijzen

Het belang van de rol van de leerkracht...

... in de (emotionele) ontwikkeling van kinderen

PREVENTIE	MOEITE MET CONNECTIE
Alle kinderen in de klas	Kinderen die 'onzichtbaar' zijn in de klas
	Kinderen die moeilijk hanteerbaar gedrag stellen

'Onzichtbare' kleuters

Adam: een kleuter die niet opvalt in de klas (8min 40-11min39)

<https://youtu.be/5Ljmr8HVw9s?t=524>

'Onzichtbare' kleuters

Wat doet Samen-Spel nu met Adam? (29min40-31min28)

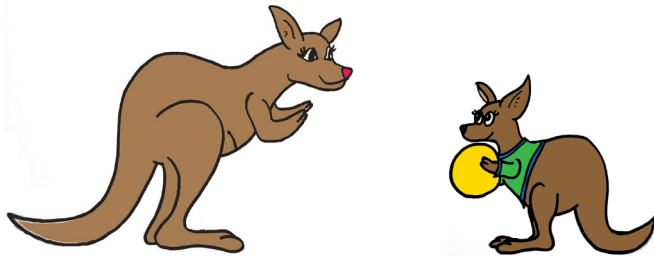

<https://youtu.be/5Ljmr8HVw9s?t=1780>

! Bij start van het jaar: connectie maken met àlle kinderen¹²

Samen-Spel: Relatie-Spel

©2010, Playing-2-together

Kind neemt de leiding,
leraar volgt

Leraar:

- observeert
- imiteert het spel van het kind
- beschrijft het spel van het kind
- benoemt de gevoelens van het kind
- houdt rekening met de relationele noden van het kind

DON'T-vaardigheden:

- Te veel vragen stellen
- Het kind prijzen

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Member of

UNESCO
Associated
Schools

Het belang van de rol van de leerkracht...

... in de (emotionele) ontwikkeling van kinderen

PREVENTIE	MOEITE MET CONNECTIE
Alle kinderen in de klas	Kinderen die 'onzichtbaar' zijn in de klas Kinderen die moeilijk hanteerbaar gedrag stellen

Andy, een kleuter met moeilijk hanteerbaar gedrag in de klas

film:

<https://www.youtube.com/watch?v=5Ljmr8HVw9s&feature=youtu.be&t=1888>
(0-1 min)

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Member of

UNESCO
Associated
Schools

Wanneer voelde jij je eens een Jelke?
Zit/Zat er ook een Andy in je klas? Hoe ga jij als
leraar hiermee om?

Interventie

Andy heeft het moeilijk...

Incident-analyse volgens het model van Stuart Shanker (zie film: 12min52-18min55)

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Member of

UNESCO
Associated
Schools

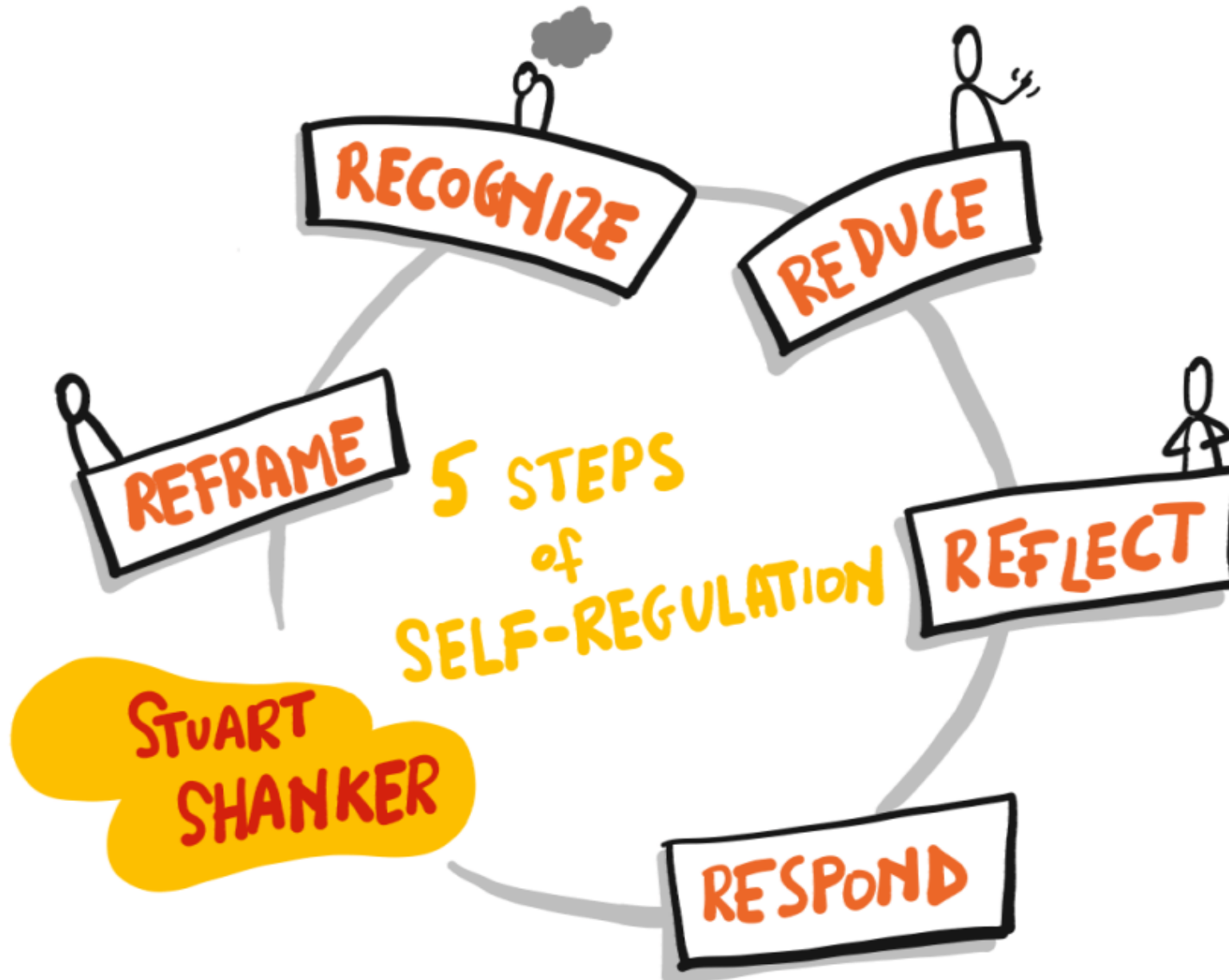

Stressregulatie-model van S. Shanker - PWO no stress

- Eén van de vier pijlers van het Canadese kindergartencurriculum
- Neurowetenschappelijk onderbouwd
- Zowel voor 'te veel' of 'te weinig' prikkeling/stress
- Focus op kinderen én opvoeders
- Preventie en op moeilijke momenten

→ Praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek (PWO):
www.kalmindeklas.be

Moeilijk hanteerbaar gedrag

Bekijk 12min52 tot 13min41

Wat is er gebeurd? Beschrijf

<https://youtu.be/5Ljmr8HVw9s?t=768>

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Member of

UNESCO
Associated
Schools

Moeilijk hanteerbaar gedrag

Herbekijk 12min 52 tot 13min41 nog eens

Wat merk je nog op? Wat zie je nog dat je de eerste keer niet gezien hebt?

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Member of
UNESCO
Associated
Schools

<https://youtu.be/5Ljmr8HVw9s?t=768>

Moeilijk hanteerbaar gedrag

- Een uiting van teveel stress
- **Herkaderen:** kijken achter het moeilijk hanteerbaar gedrag

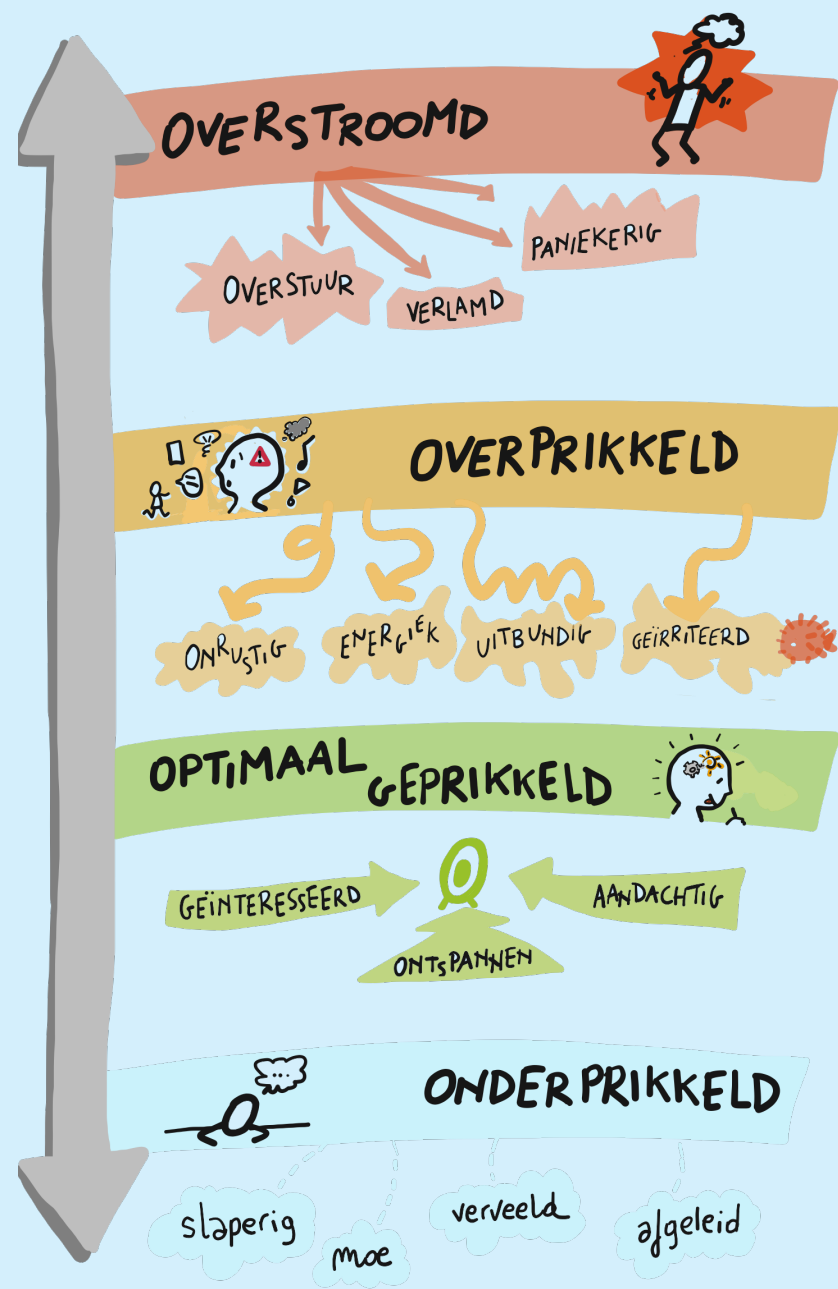
1.REFRAME: Herkader het gedrag

- Je hebt niet altijd alles gezien als leerkracht
- Is het wangedrag (niet willen) of stressgedrag (niet kunnen) ?
- Zelfregulatie is iets anders dan zelfcontrole
- “See the behavior differently and you see a different child” - S. Shanker

<https://self-reg.cainfographic-understanding-stress-behaviour-for-teachers/>

Stress volgens Shanker

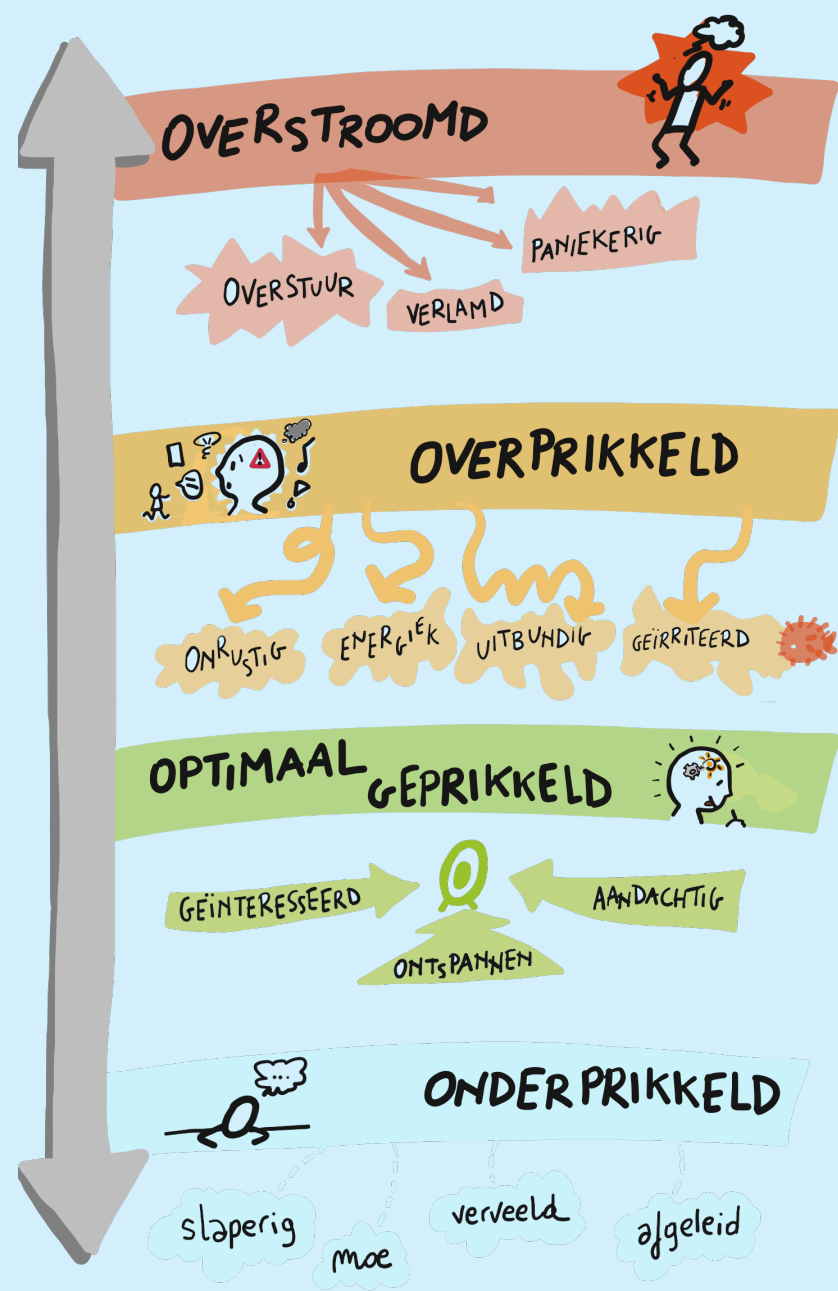

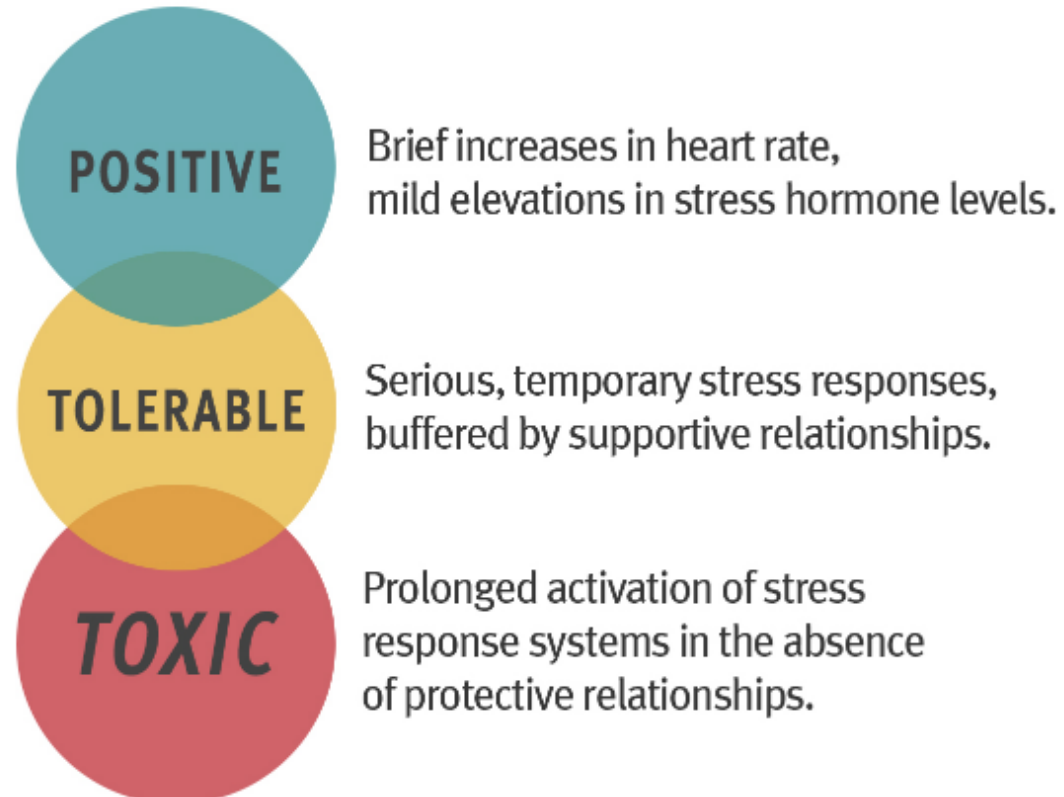

Stress volgens Shanker

Waar bevind jij je nu ?

Wat heb je nodig om in de groene zone te blijven of te komen ?

<https://developingchild.harvard.edu/science/key-concepts/toxic-stress/>

Podcast "The brain architects" op spotify

Stressregulatie-model S. Shanker

Self-regulation is
concerned with how
we manage stress, not
inhibiting the impulses
that arise from
excessive stress.

DR. STUART SHANKER
www.self-reg.ca

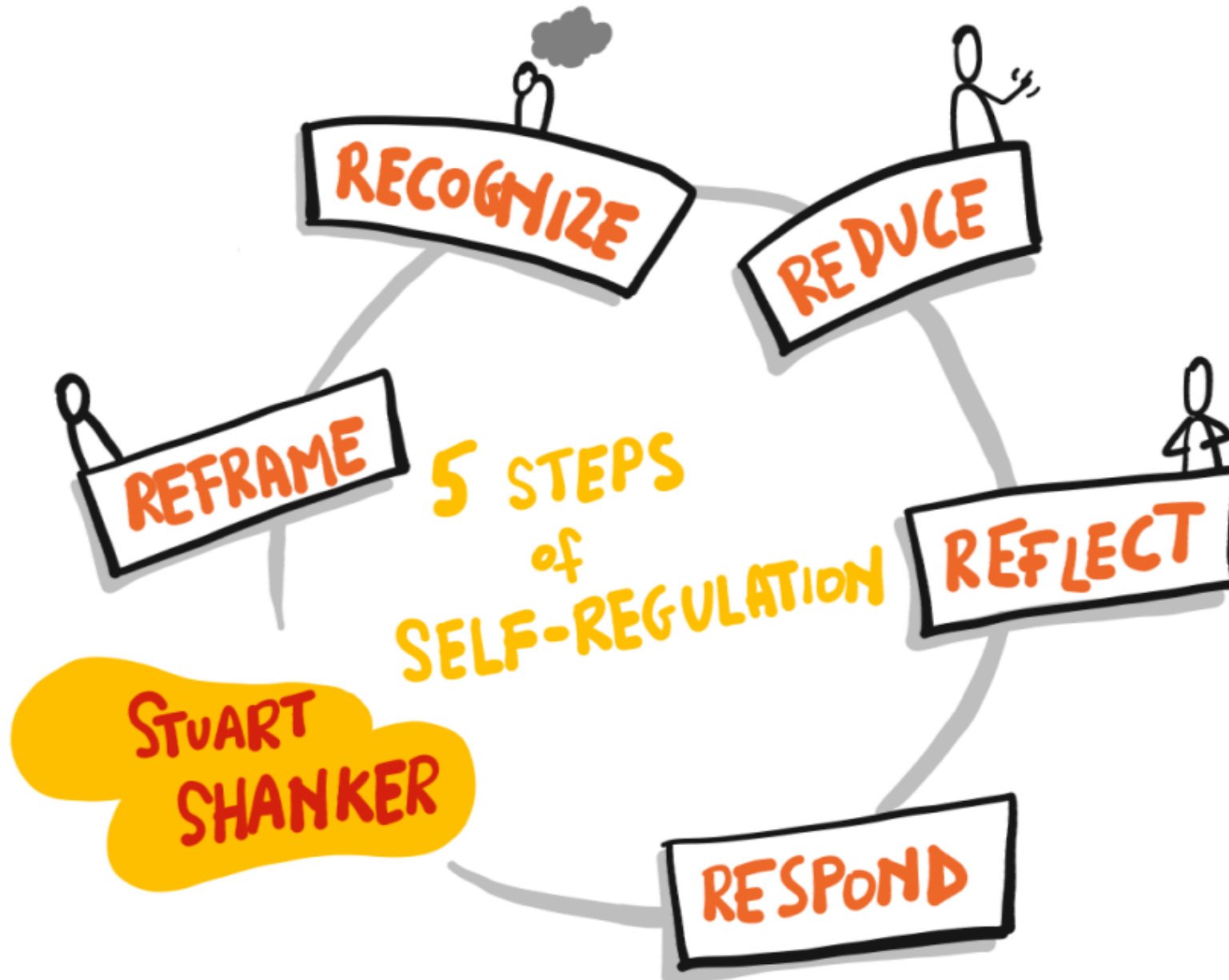

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Member of

UNESCO
Associated
Schools

2.RECOGNIZE STRESSORS : Stressoren herkennen

Oorzaak probleem- of stressgedrag: stressoren

<https://www.kalmindeklas.be/ondersteun-je-klas#Domeinenenstressoren>

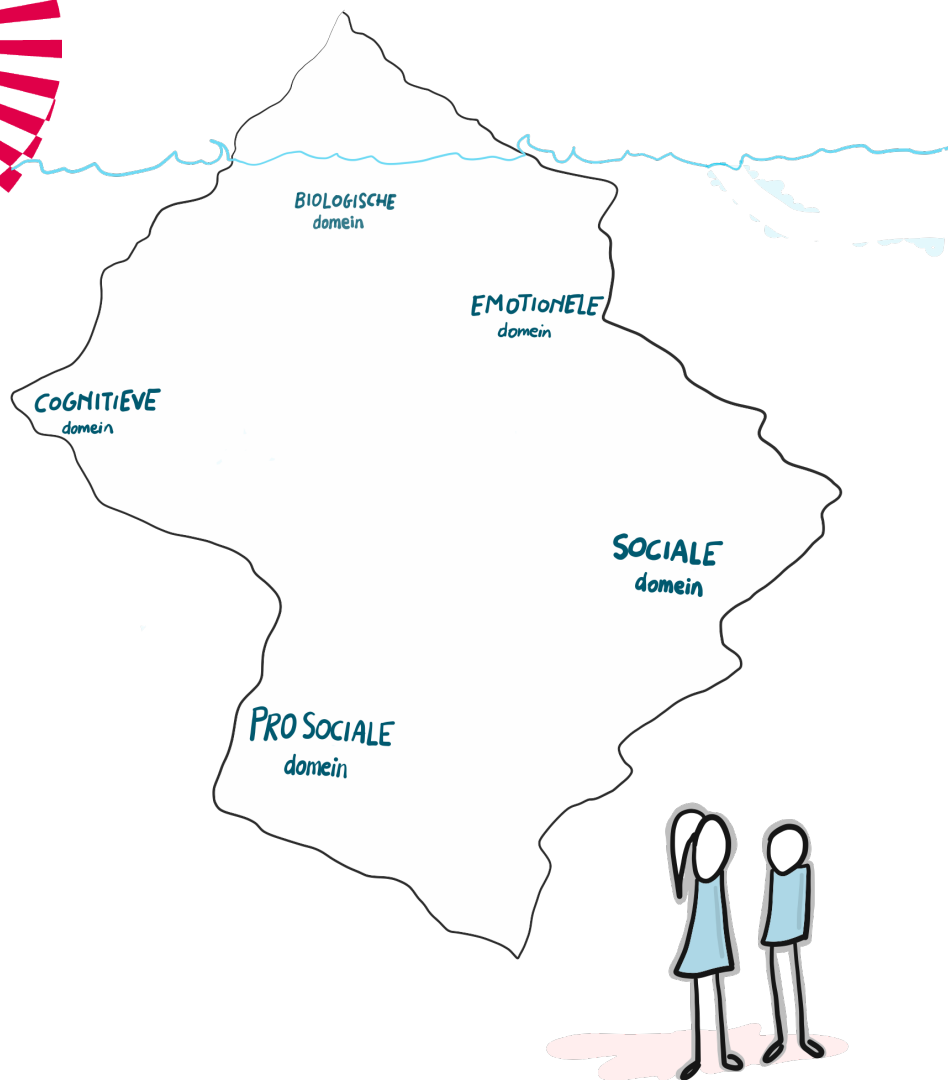
2.RECOGNIZE STRESSORS

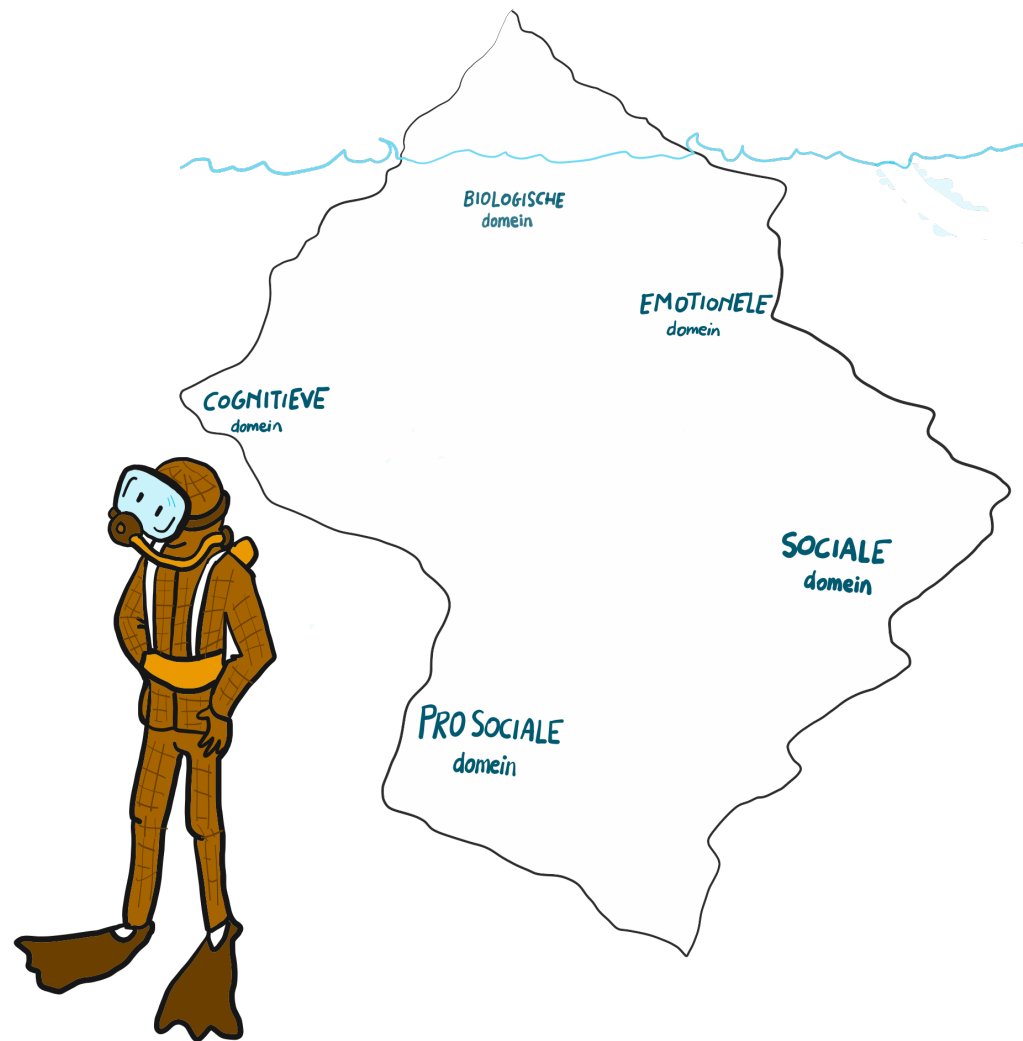
Kijk verder van 13min40 tot 16min10

- Welke stressoren spelen er bij Andy?
- Welke stressoren spelen er bij juf Jelke?

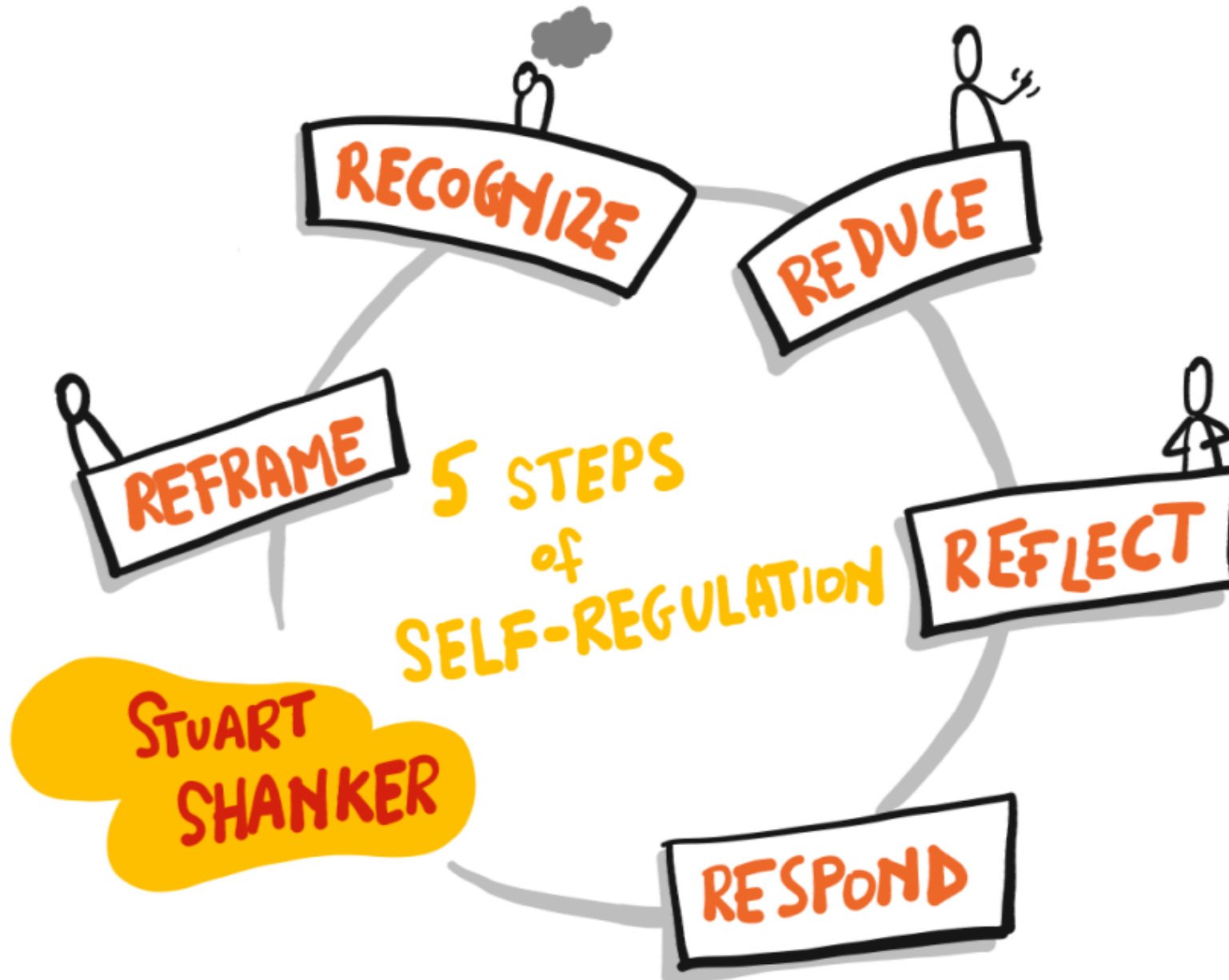
<https://youtu.be/5Ljmr8HVw9s?t=820>

Wat speelt er bij
het kind/de klas?

Wat speelt er bij
mij als leerkracht?

3. REDUCE STRESSORS: Stressoren reduceren (kortetermijn)

3. REDUCE STRESSORS

Kijk verder van 16min10 tot 17min10

- Wat is de (relationele) behoefte van Andy?
- Wat kan Jelke als leerkracht aan hem bieden?

<https://youtu.be/5Ljmr8HVw9s?t=970>

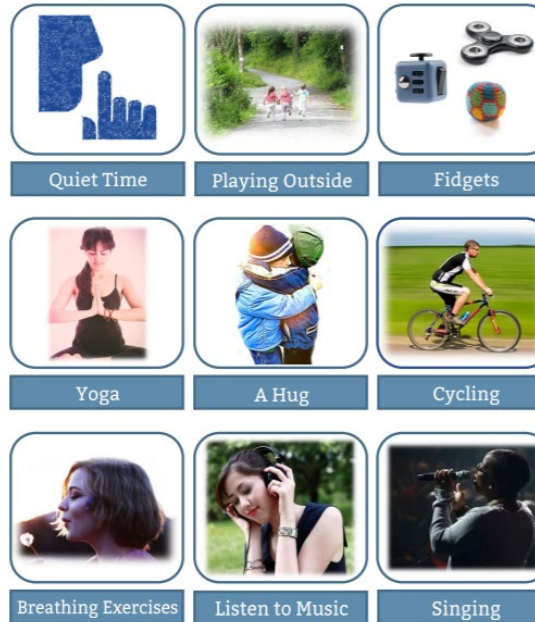

Hoe je stressoren kunt reduceren hangt af van persoon tot persoon

In the Moment Ways to Lighten the Stress Load

We are all very different when it comes to what helps us find calm. Tapping into Step 3 (Reduce) of the Shanker Method®, this tool provides a few examples of the many ways to lighten your stress load in the moment with adaptive coping mechanisms.

Want to make your own poster? Use the 'In the Moment Ways to Lighten the Stress Load DIY' tool.

www.self-reg.ca | Liz Shepherd & The MEHRIT Centre Ltd. | 2017 | 3

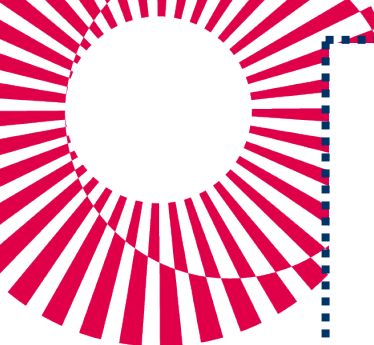

Member of

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

UNESCO
Associated
Schools

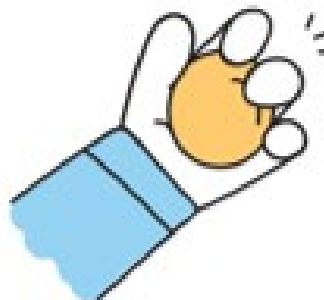
STRESSBESTRIJDERS

KLASS
SE

maak een tekening

knijp in een bolletje plasticine

of in een stressballetje

neem een knuffel vast

adem eens heel diep

in en uit

Hoe krijg je een kleuter die erg boos of opstandig is weer rustig? Met deze stressbestrijders leert de kleuter zichzelf te kalmeren.

HOE GA JE TE WERK?

Kleuters kunnen nog niet goed om met negatieve gevoelens. Gevolg: stress. Laat de kleuter daarom tot rust komen in een prikkelarme hoek in de klas. Bijvoorbeeld op een STOP-bankje.

- 1 Zoek in je klas een rustige plaats tegen een muur of kastwand (liever niet in de gang).
- 2 Plaats er een stop-bankje. Zorg dat je naast de kleuter kan gaan zitten.
- 3 Hang de stop-denk-doe-wijzer (zie [klasse.be](https://www.klasse.be)) bij het bankje.
- 4 Kies een leuke knuffel uit voor op de bank. Juf Jelle koos voor Kikkertje Rust. "Als je voelt dat je boos bent, kan je bij Kikkertje Rust een kaartje kiezen. Vertel hem daarna wat het probleem is."
- 5 Download en print de stressbestrijders. Stop ze in een doosje of in een waaijer.
- 6 Bespreek de illustraties op de kaartjes met de kleuters in de kring. Kies er eerst zelf 3 haalbare uit (actieve en passieve). Later kan je meer stressbestrijders aanbieden.

Tip: maak de rusthoek niet te knus. Het is de bedoeling dat de kleuter stopt en nadenkt. Na 10 minuten neemt de kleuter opnieuw deel aan de onderwijsactiviteit.

Member

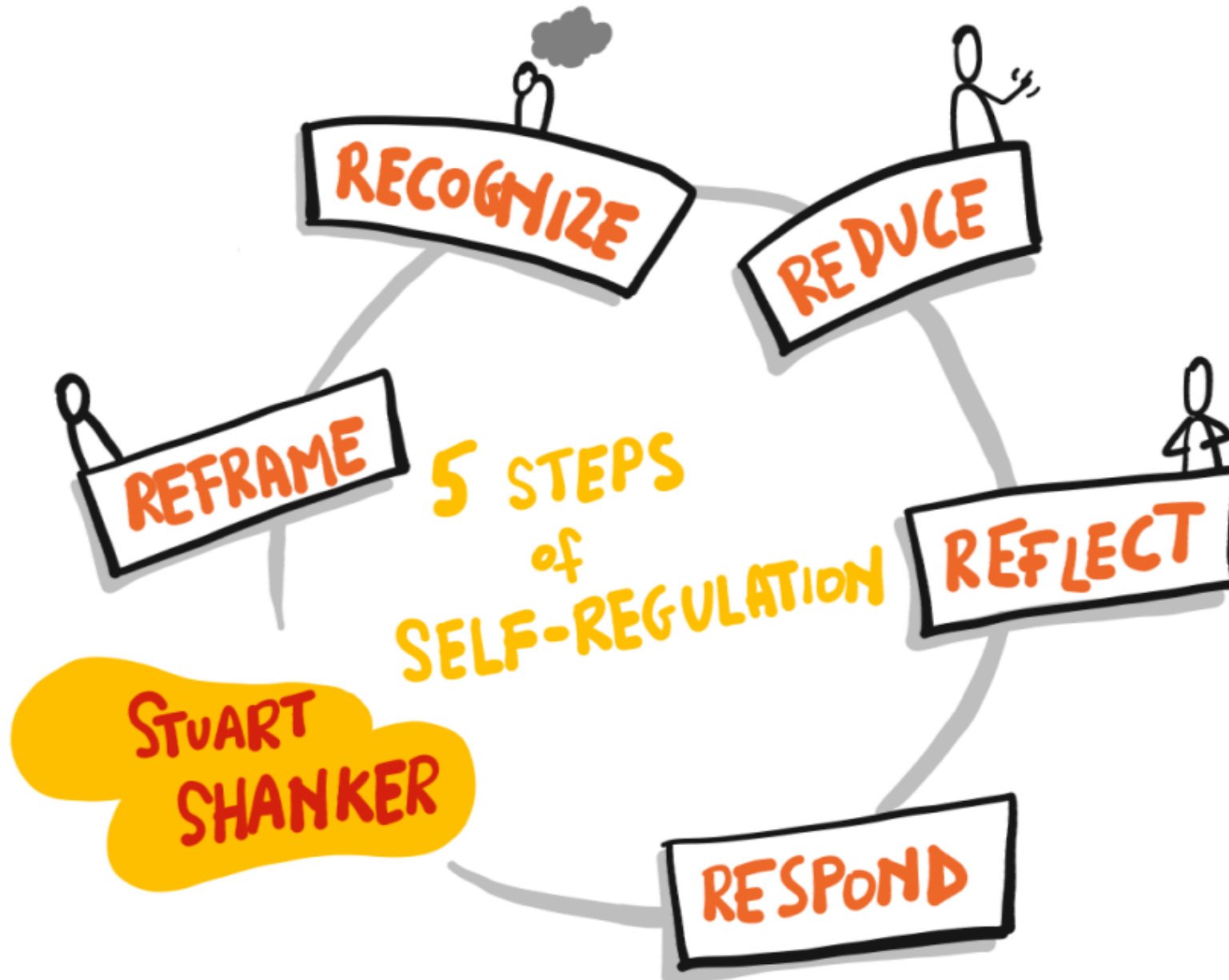

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

UNESCO
Associated
Schools

https://cdn.klasse.be/wp/wp-content/uploads/2022/02/2018_KenP_EF_stressbestrijders.pdf

Bron: [klasse.be](https://www.klasse.be)

4. REFLECT: nadenken, bewustworden: wat helpt mij?

4. REFLECT

Bekijk vanaf 17min10 tot 18min50

- Reflecteren bij Kikkertje rust (vluchtheuvel in de klas)
- Juf helpt Andy bij reflecteren (coregulatie)

<https://youtu.be/5Ljmr8HVw9s?t=1030>

Kinderen leren stress herkennen bij zichzelf

<https://www.kalmindeklas.be/ondersteun-je-klas>

Lagere schoolkinderen

Naam: ...
Datum: ...

1

2

3

4

Activiteiten

voor	na

Doorheen de dag

voor eerste speeltijd	
na eerste speeltijd	
na middagspeeltijd	
na laatste speeltijd	

Kleuters

Leren activeren of kalmeren

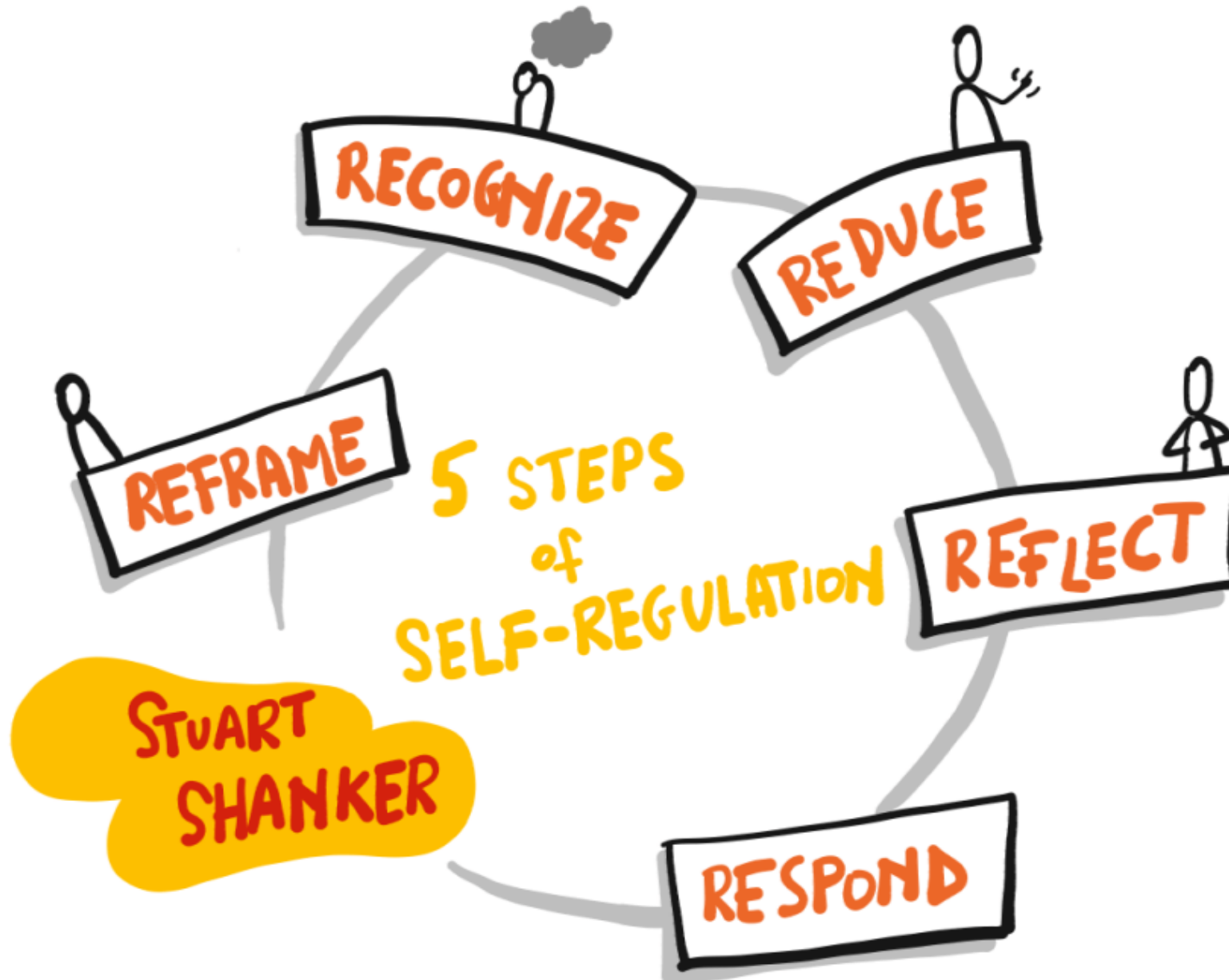

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Member

UNESCO
Associate
Schools

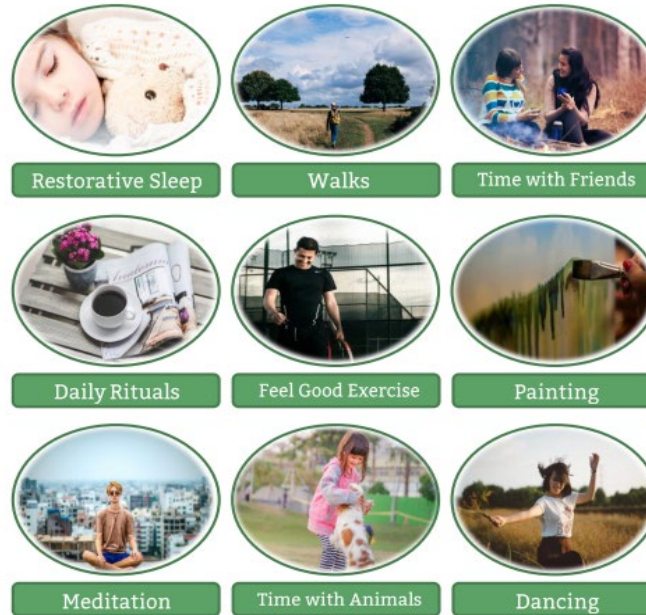
5. RESPOND

Langetermijn strategieën om energiebalans goed te krijgen

Example Ways to Restore Energy

We are all very different when it comes to what helps us restore energy and find calm. Tapping into Step 5 (*Respond*) of the Shanker Method®, this tool provides a few examples of the many ways out there to restore energy and promote long lasting self-regulation. Which ones help you feel calm? Keep this tool handy as a reminder to take time for yourself each day to help you self-regulate.

Want to make your own poster? Use the 'DIY Ways to Restore Energy' tool.

Preventief in de klas

https://www.youtube.com/watch?v=8AJJLetecaE&t=576s&ab_channel=Klasse

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Member of

UNESCO
Associated
Schools

Preventief in de klas

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Member of

UNESCO
Associated
Schools

<https://www.kalmindeklas.be/ondersteun-je-klas>

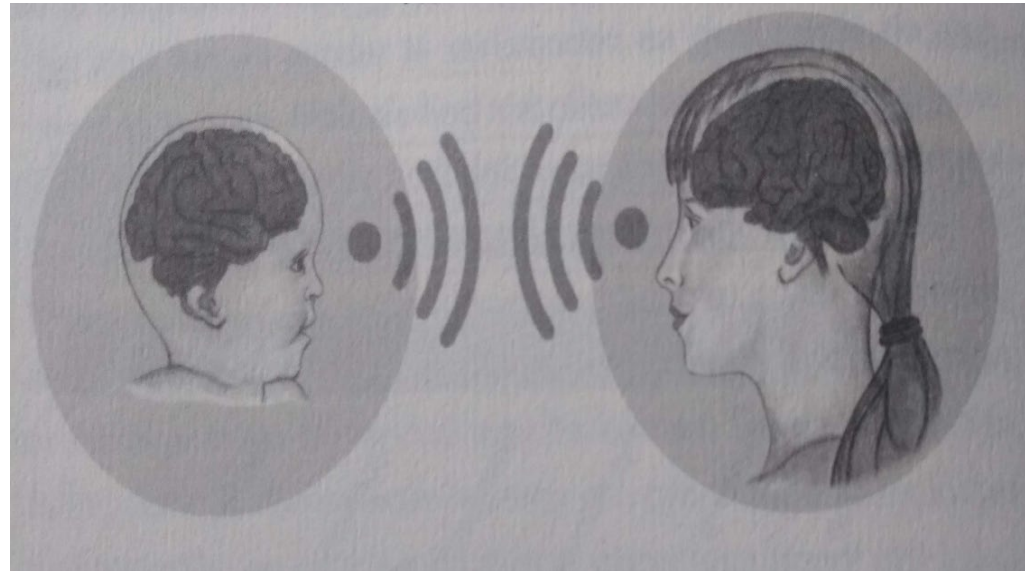
Met de hele school

“Rustmomenten vind ik ook heel belangrijk. **En dat rusten niet alleen ‘rustig zijn’ is.** Wij doen op school in het lager onderwijs een **One mile a day.** Als leraren zeggen ‘het is in de namiddag veel moeilijker omdat het dan wat chaotischer loopt in de klas’, dan zeg ik ‘als je het voelt aankomen, ok, onze one mile a day, dan doen we die nu’. We doen die niet direct na een speeltijd, want eigenlijk hebben ze dan al hun moment gehad om er tussenuit te zijn. Dus rust moet niet altijd zijn ‘rustig zijn, niks doen’, maar kan ook zijn lopen en je hoofd vrijmaken.”

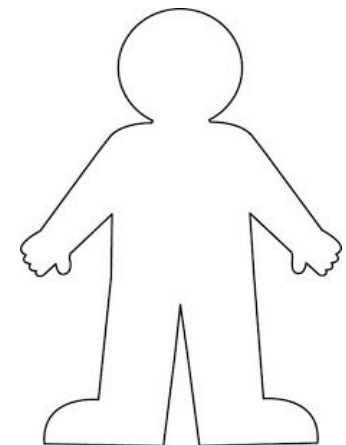
- zorgcoördinator basisonderwijs

Coregulatie... Het belang van de leerkracht-kind relatie

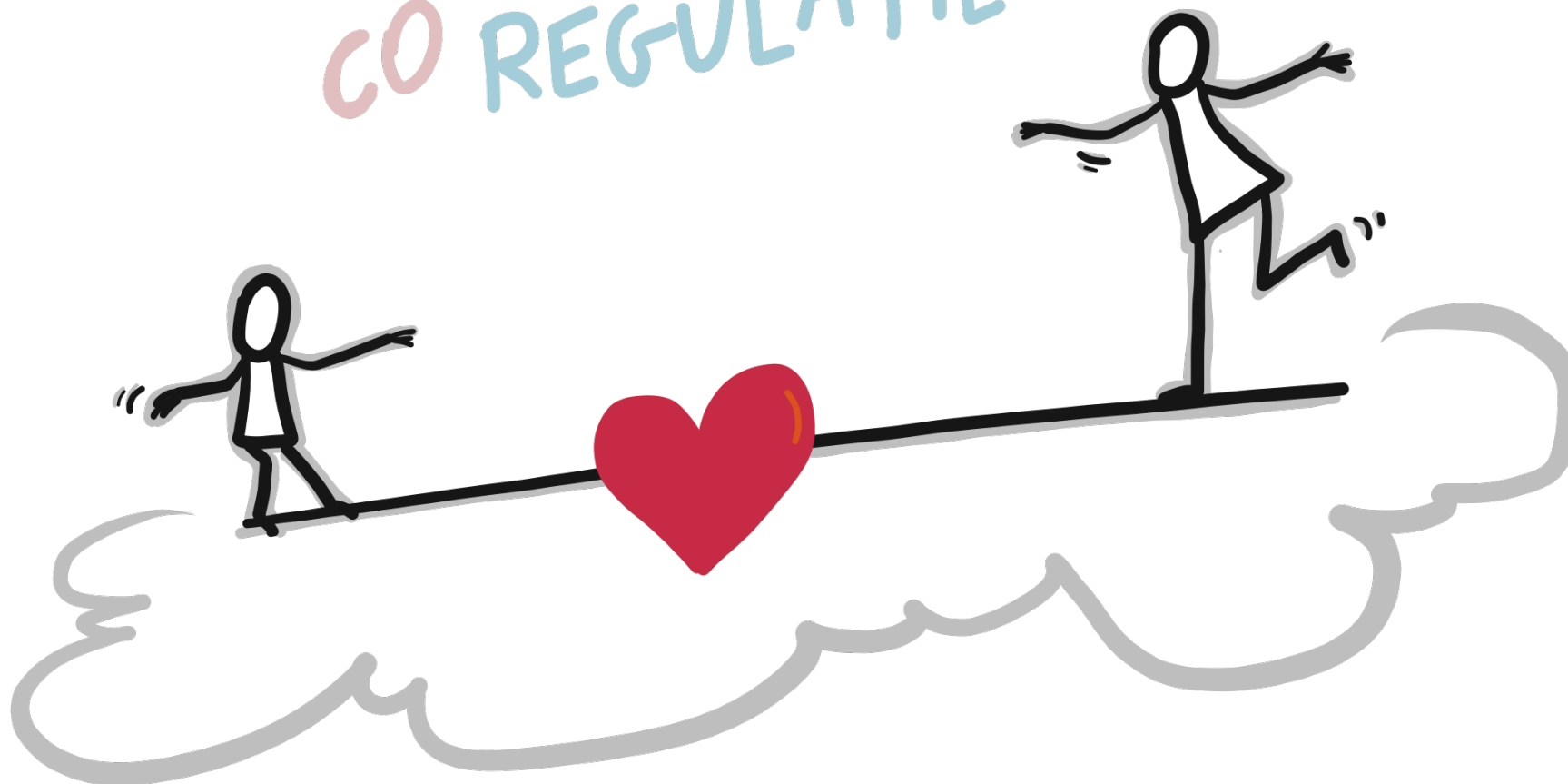

kracht maar ook valkuil
→ stress is besmettelijk

CO REGULATIE

Member of

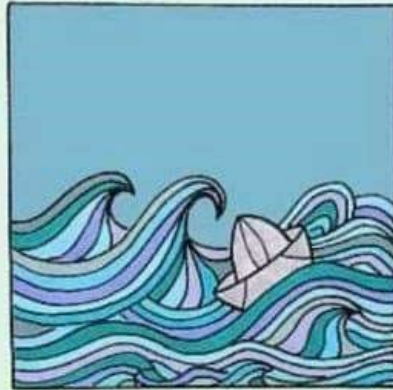

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

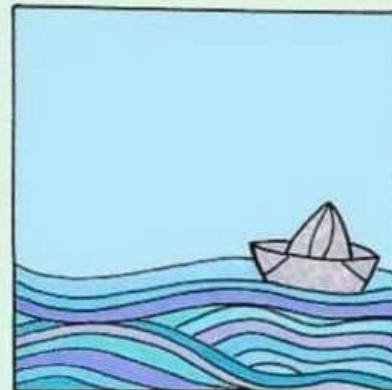
UNESCO
Associated
Schools

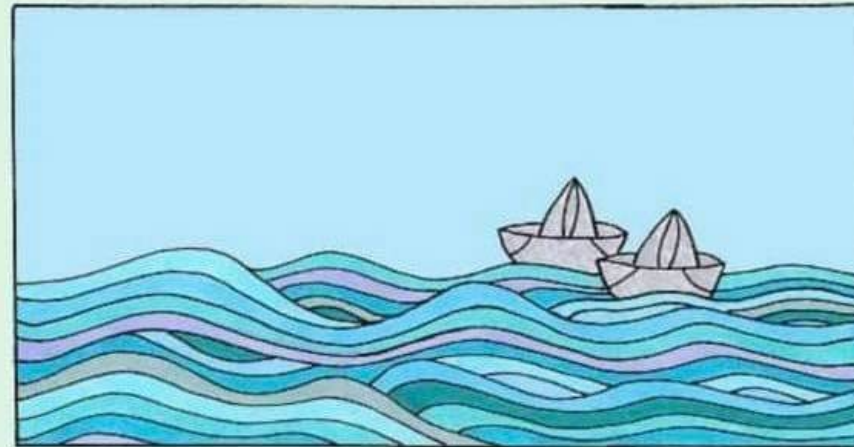
WHEN THEIR STORM

MEETS OUR CALM

CO - REGULATION OCCURS

@kwiens62

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Member of

UNESCO
Associated
Schools

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Member of

UNESCO
Associated
Schools

Coregulatie

“Er was een kindje dat heel vaak boos in de klas binnenkwam, overstuur door iets wat thuis gebeurd was. In het begin liet ik die uitrazen en zei ik **‘het is OK dat je boos bent, zet je even hier, dan zien we daarna wel’**. In het begin duurde dat 15min, hij lag boos op de grond te stampen en te roepen. Na een tijdje wist hij ook **‘het is OK dat ik boos ben’** en is dat afgebouwd, 10 min, 5min. Op het einde van zo’n bui komt hij op mijn schoot zitten en mikt hij. Tegenwoordig als hij iets niet mag, dan gooit hij zichzelf op de grond, maar na één minuut is dat over, dan komt hij op mijn schoot zitten en zegt hij waarom hij boos is. Dat ik zeg “het is OK dat je boos bent” heeft daarbij geholpen.”

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

UNESCO
Associated
Schools

- leraar peuterklas

Interventie

Escalatie moeilijk hanteerbaar gedrag (e.g., Doumen et al., 2008)
vermijden door in te zetten op positieve leerkracht-kindrelatie

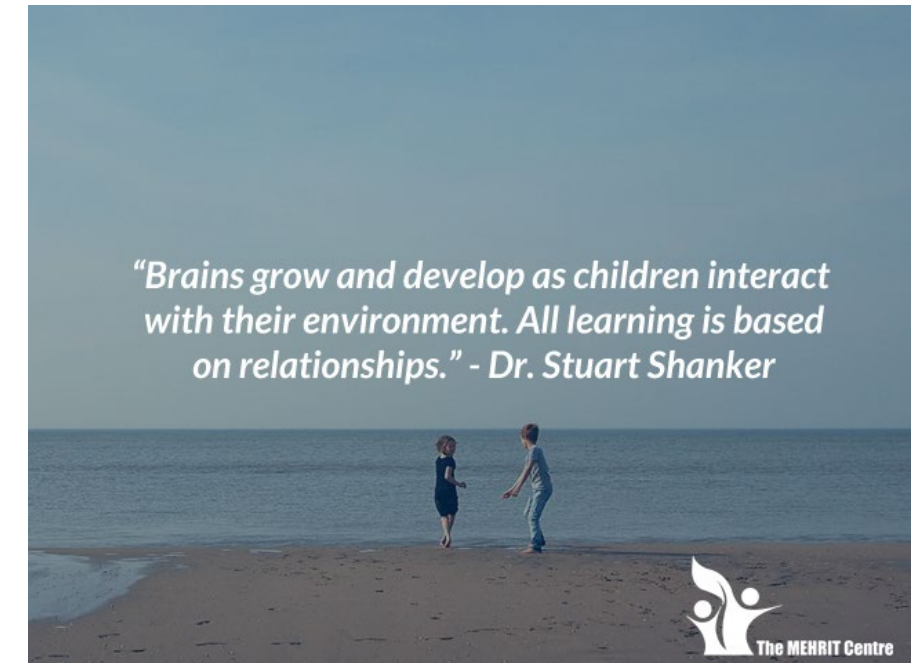

Andy en juf Jelke doen Samen-Spel...

...het samenspel is niet alleen goed voor het kind, maar ook voor de leerkracht.

KLASSE

Bekijk 31min28-36min55

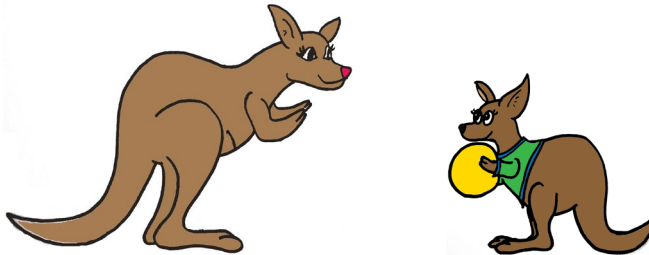
- Een mooi voorbeeld van samen spelen als preventieve tool

<https://youtu.be/5Ljmr8HVw9s?t=1888>

Samen-Spel: doordenker

Waarom is het belangrijk dat juf Jelke 2 x per week Samen-Spel speelt met Andy, onafhankelijk van welk gedrag hij in de klas speelt ?

©2010, Playing-2-gether

Volgen én (dan) sturen

Wie is kapitein van het schip ?

Afspraken, regels maar ... “warme discipline”

De ontwikkeling van Samen-Spel

Stap 1: Samen-Spel als interventie

KU LEUVEN

Stap 2: Samen-Spel als preventie
en interventie

Stap 3: Samen-Spel:
Internationale verspreiding

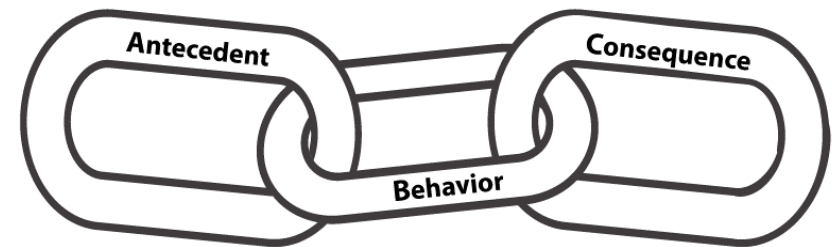

Samen-Spel: theoretische achtergrond

Basis: twee theoretische kaders

Kwaliteit leerkracht-kind relatie

Gedragmanagement leerkracht

Gehechtheidstheorie
(e.g., Pianta, Hamre, & Stuhlman, 2003)

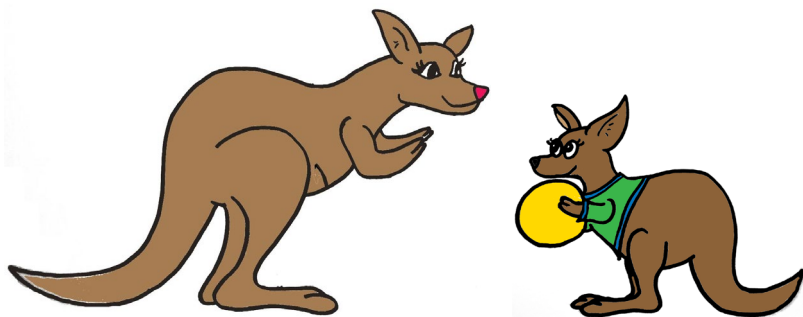
Leertheorie
(Cowan & Sheridan, 2009)

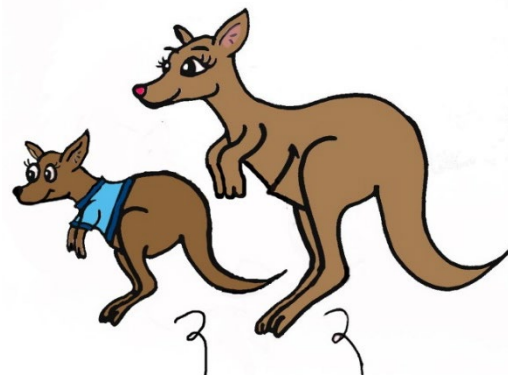
Samen-Spel

Wat is Samen-Spel? Twee componenten

Relatie-Spel

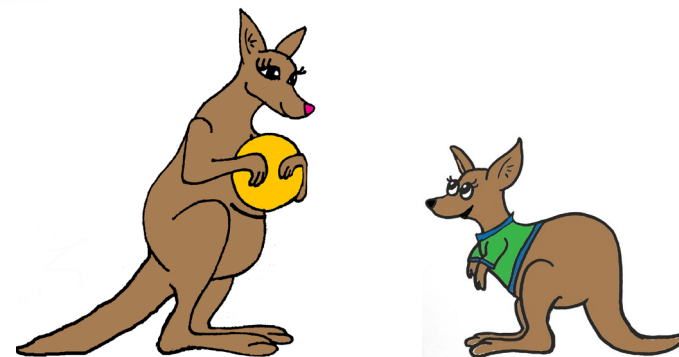

©Samen-Spel

©Samen-Spel

Regel-Spel

©Samen-Spel

Member of

Kind neemt de leiding,
leerkracht volgt

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

UNESCO
Associated
Schools

**Vertrouwensrelatie
(1ste component)**

als basis voor

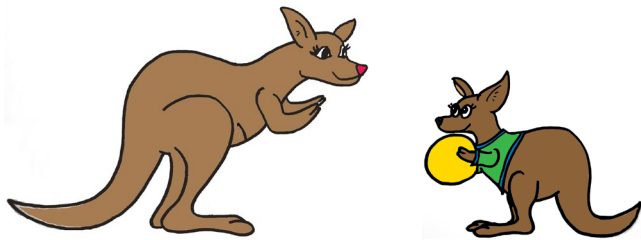
**meer effectief gedragsmanagement
(2de component)**

Resultaten onderzoek

KU LEUVEN

Relatie-Spel

©2010, Playing-2-gether

Kind neemt de leiding,
leraar volgt

Bij kinderen met meer risico op
externaliserend gedrag:

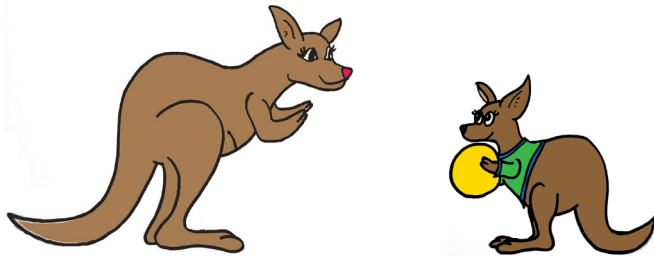
- Leraar-kind relatie verbeterd
- Externaliserend gedrag daalt

Reference: Vancraeyveldt, C., Verschueren, K., Wouters, S., Van Craeyevelt, S., Van den Noortgate, W., & Colpin, H. (2014). Improving teacher-child relationships and teacher-rated behavioral adjustment amongst externalizing preschoolers: Effects of a two-component intervention. *Journal of Abnormal Child Psychology*. Advance online publication. DOI: 10.1007/s10802-014-9892-7

Vancraeyveldt, C., Verschueren, K., Van Craeyevelt, S., & Colpin, H. (2016). Samen-Spel in de kleuterklas: Interventie voor het versterken van leerkracht-kindinteracties bij kleuters met externaliserend gedrag. *Caleidoscoop*, 28, 28-33.

Relatie-Spel

©2010, Playing-2-together

Kind neemt de leiding,
leraar volgt

Leraar:

- observeert
- imiteert het spel van het kind
- beschrijft het spel van het kind
- benoemt de gevoelens van het kind
- houdt rekening met de relationele noden van het kind

DON'T-vaardigheden:

- Te veel vragen stellen
- Het kind prijzen

Samen-Spel

Relatie-Spelvaardigheid: omgaan met de Relationele behoefte van de kleuter.

= specifieke **noden** van het kind in relatie tot jou als leerkracht.

Voorbeeld: een kind dat regelmatig wil knuffelen, je hand wil vasthouden, op de schoot wil zitten, ... kan een **behoefte aan affectie** van jou hebben

Voorbeeld: Een kind dat gemakkelijk zegt dat hij het niet kan, het snel opgeeft als het niet lukt, kwaad wordt als het niet gaat, ... kan een **behoefte aan hulp of aanmoediging** van je hebben.

Voorbeeld: een kind dat veel komt vertellen over wat er thuis, op de speelplaats, in de vakantie, ... is gebeurd, kan een **behoefte aan een luisterend oor of aan aandacht** van je hebben.

Tussendoortje

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Member of

UNESCO
Associated
Schools

het START bij JE ZELF

Member of

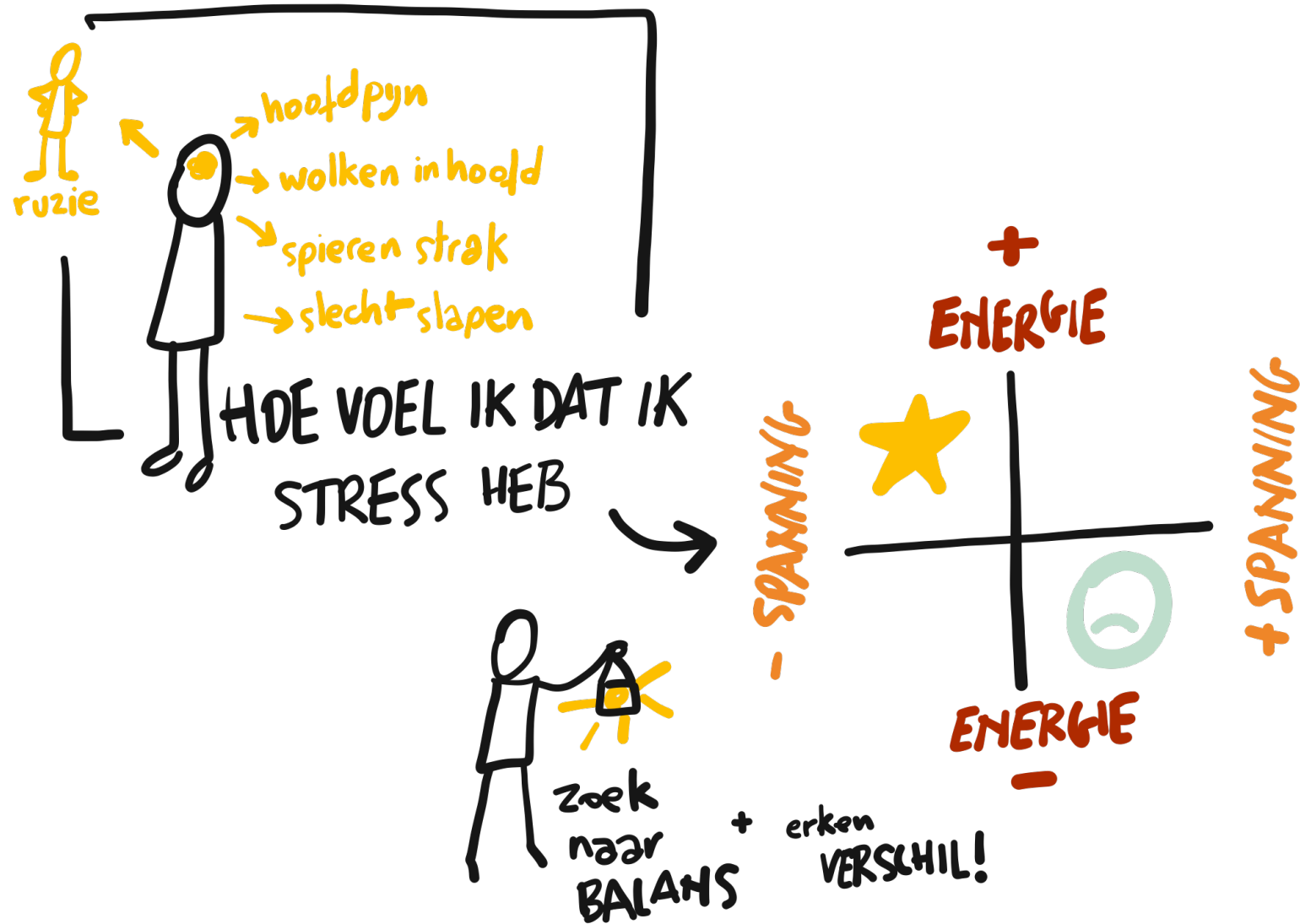
United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

UNESCO
Associated
Schools

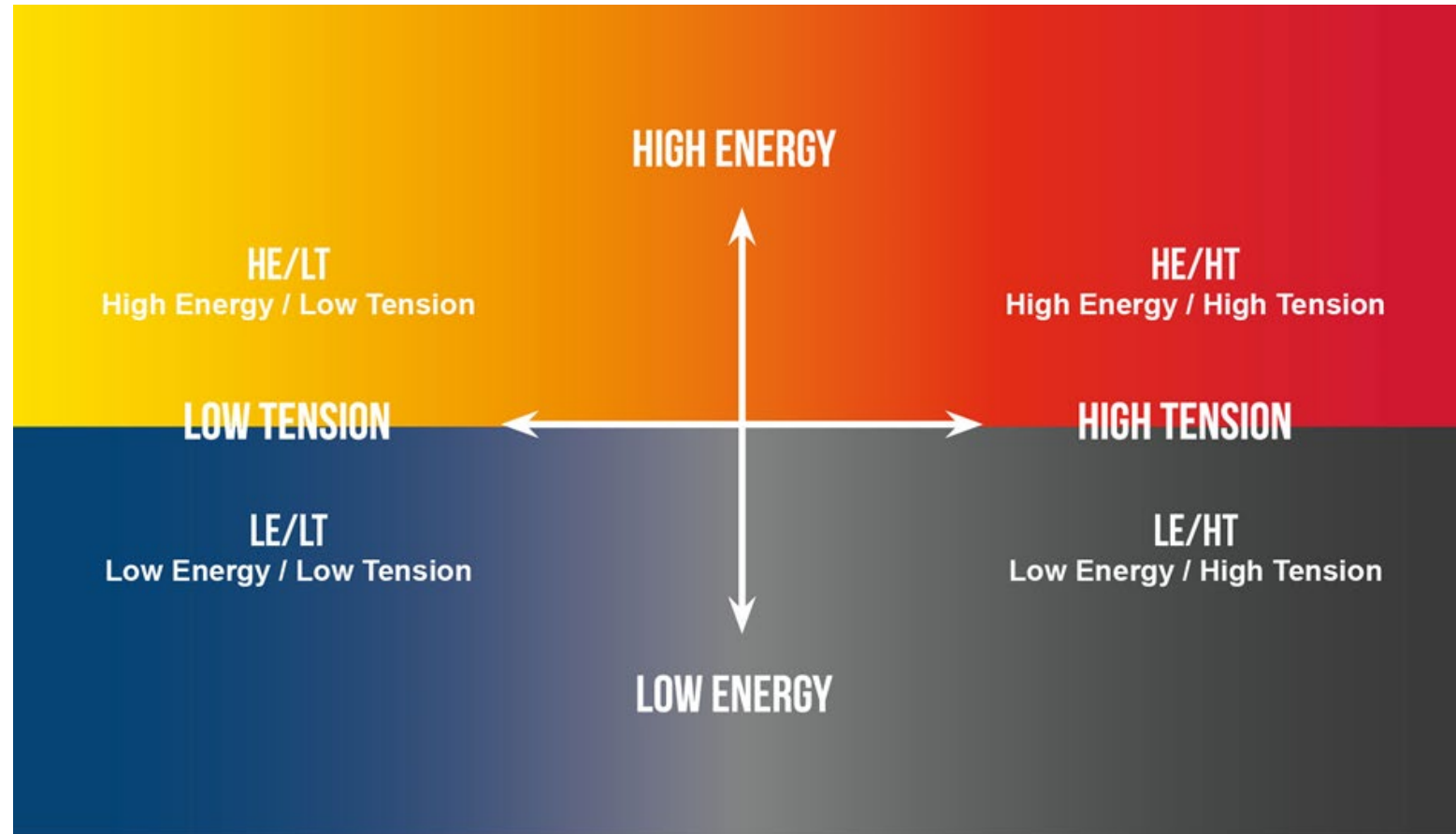
Hoe weet jij dat je stress hebt?

Energie/spanning

Adapted by The MEHRIT Centre from: Robert E. Thayer (1996), *The Origin of Everyday Moods: Managing Energy, Tension, and Stress*

Verzorger/coregulator

Denk terug aan de voorbije COVID-maanden ...

Wie heeft **voor jou** een belangrijke rol gespeeld in het omgaan met stress?

Wat deed die persoon precies ?

Verzorger/coregulator

Denk terug aan de voorbije COVID-maanden ...

Voor wie heb jij een belangrijke rol gespeeld in het omgaan met stress?

Wat deed jij precies voor die persoon?

CARING 4 caregivers - Susan Hopkins -

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Member of

UNESCO
Associated
Schools

Verzorger

Coregulator

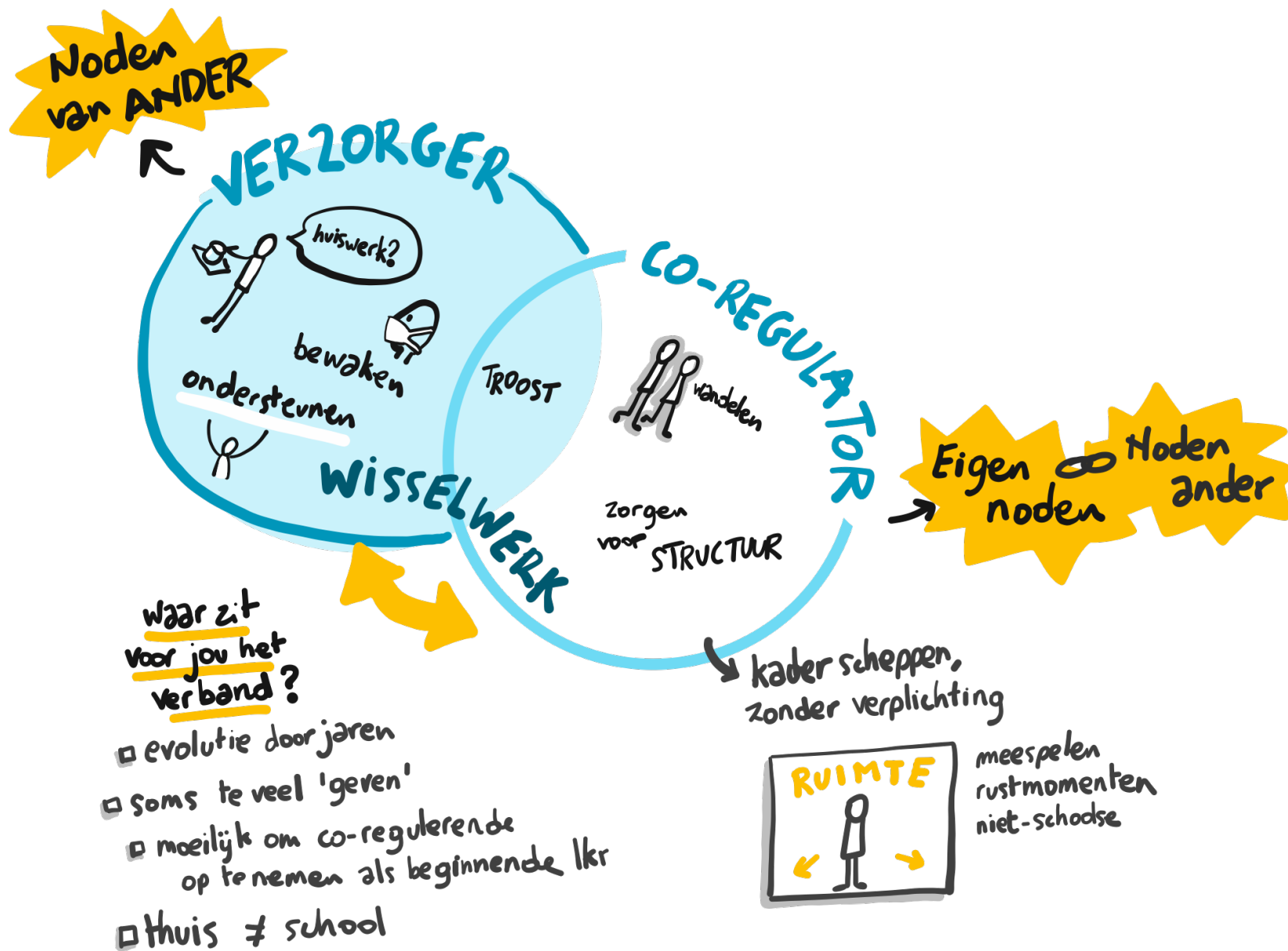

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Member of

UNESCO
Associated
Schools

Verzorger/coregulator

- Afbakenen grenzen en verantwoordelijkheden
- Zorgen voor de ander
Maar vermijden dat je zelf
leegloopt

De juiste balans tussen afstand en nabijheid

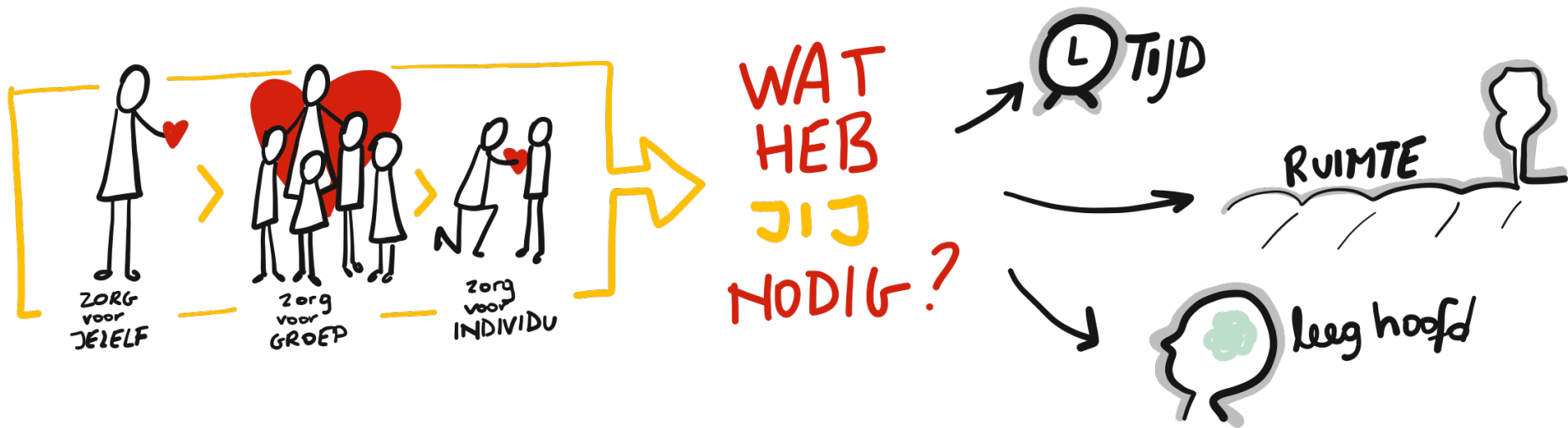

Verzorger/coregulator

Volgens Stuart Shanker is het absoluut niet egoïstisch om te zorgen voor jezelf. Je kunt anderen niet goed coreguleren als je zelf niet in evenwicht bent.

Daarom: Neem even de tijd om na te denken over **wat jij nodig hebt:** nu, vandaag, morgen, volgende maand.

"Het welzijn van kinderen is onlosmakelijk verbonden met het welzijn van de volwassenen in hun leven"

- Dr. Stuart Shanker

Wat komt eraan ingericht door de stad Leuven?

- Training Samen-Spel en stressregulatie
- Instrument ReflectLeer. Schoolbeleid rond moeilijk hanteerbaar gedrag:
 - Webinar 25 april 16u
 - Navormingen

Vraag ivm (mogelijke) training of navorming? Contacteer caroline.vancraeyveldt@ucll.be of Karin.jacobs@leuven.be

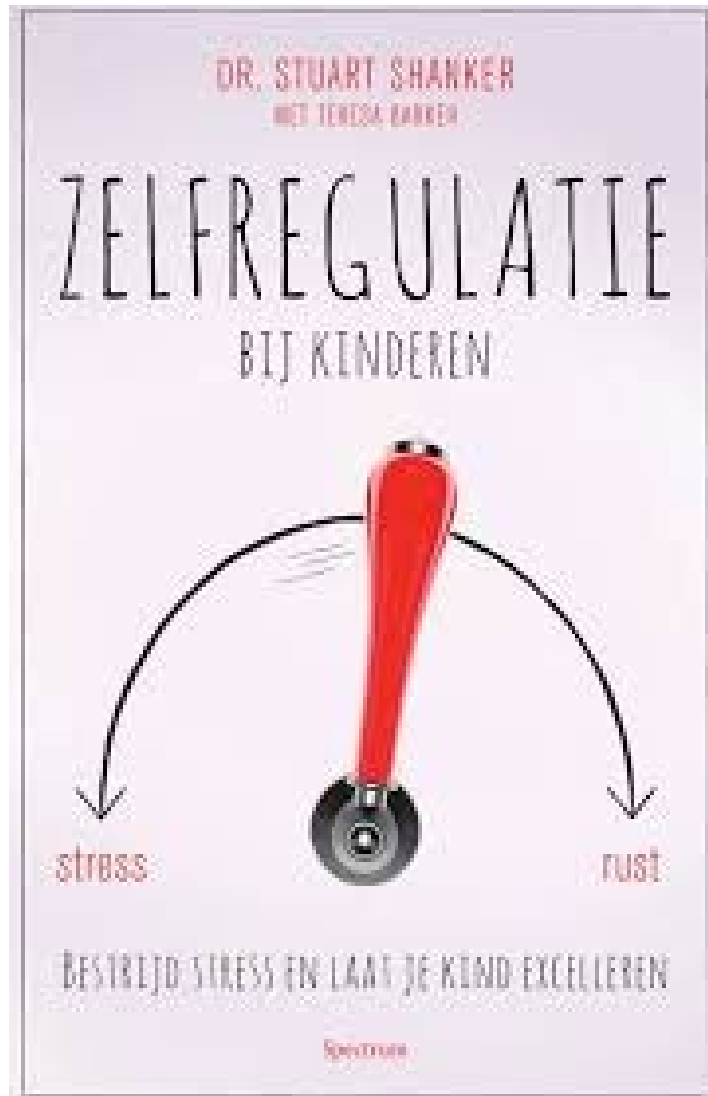
Meer weten over Samen-Spel?

- Samen-Spel behoort tot het expertisecentrum Education and Development (UC Leuven-Limburg)
- Vlaamse website met filmpjes van leraren in opleiding
<http://samen-spelen.weebly.com> (paswoord: interactie)
- Internationale website met filmpjes van Europese leraren in de praktijk:
<https://www.p2g.ukf.sk/nl/start/>
Ook een coachingsmanual en handleiding zijn beschikbaar

Meer weten over stressregulatie?

www.kalmindeklas.be

<https://self-reg.ca/>

<https://www.selfregglobal.com/>

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Member of

UNESCO
Associated
Schools

Andere leestips rond interactie

- Emotionele arbeid van leerkrachten/ Blogbericht van prof. dr. Jantine Spilt:
<https://opgroeienblog.wordpress.com/2016/10/05/emotionele-arbeid-het-kost-wat/>
- Neem een kijkje op de toonaangevende website van de Center on the Developing Child (Harvard)
<https://developingchild.harvard.edu/science/key-concepts/>

Bedankt voor jullie aandacht !

